

Parasha Wajishlach

Bereshiet/Genesis 32:4 – 37

De weg naar verzoening

door Rob Cassuto

Ja'akov trekt zijn broer, die hij tweeëntwintig jaar geleden ontvlucht was, tegemoet. Beiden zijn welvarend geworden. Met

angst en beven ziet Ja'akov de ontmoeting naderen en hij vreest het ergste. Verschillende preventieve maatregelen treft hij. Hij verdeelt zijn mensen over verschillende plaatsen, zendt rijke geschenken vooruit. Vlak voor de ontmoeting overnacht hij in zijn eentje en vecht met een onbekende man, die Ja'akov later associeert met God. Met vele (zeven) buigingen loopt hij Esau tegemoet en deze sluit hem in zijn armen en kust hem 'en zij huilden'. Als Esau aandringt om samen op te trekken wijst Ja'akov dit af en ze scheiden weer. Ja'akov slaat zijn tenten op bij Shechem.

In mijn commentaren op de vorige twee parshiot heb ik het leven van Ja'akov al bekeken vanuit het perspectief van rijping en groei naar volwassenheid en zelfs grootheid. Een belangrijke mijlpaal daarin was de ladderdroom bij Beet-El als een soort begin van een proces van teshoewa, van ommekeer van de misstappen in zijn jeugd ten opzichte van zijn vader en zijn broer. Het gevecht met de man-engel is daarbij mede te zien als een diepgaande cheshbon hanefesh, als een zich rekenschap geven van het gebeurde en gedane rond zijn broer Esav op zielsniveau. (meer daarover in een [ander commentaar](#))

Nu zijn broer en tegenhanger, de verpersoonlijking van kracht, geweld en impulsiviteit, met zijn machtige schare vlakbij is heeft angst en beven de jongere broer bevangen, maar toch ook een diep verlangen om schoon schip te maken. Dat verlangen wint in de nacht met de engel. Had Ja'akov het gevecht opgegeven, dan had de angst gewonnen en had hij net zo goed met zijn mensen en zijn vee een andere route kunnen nemen. De ontmoeting met Esav is het beste te begrijpen als de culminatie van Ja'akovs verlangen om zijn ommekeer tot een goed einde te brengen met een daadwerkelijke teruggave van de aan Esav ontstolen zegeningen *).

Aan Esav zou welvaart beloofd zijn (Ber/Gen 27: 28, *God geve je dauw uit de hemel, en vette, vruchtbare aarde, een overvloed van koren en wijn*), welnu, Ja'akov geeft hem die welvaart in de vorm van het grootvee en kleinvee, dat hij hem schenkt (Ber/Gen 32:15, 16, *tweehonderd geiten en twintig bokken, tweehonderd ooien en twintig rammen, ¹⁶ dertig nog zogende kamelen met hun veulens, veertig koeien, tien stieren,*

twintig ezelinnen en tien ezelshengsten) .

Aan Esav zou macht beloofd zijn (Ber/Gen 27: 29, *Volken zullen je dienen, naties zich voor je buigen. Je zult heer zijn over je broers, macht hebben over je moeders zonen*), welnu , Ja'akov boog zich zeven maal voor zijn broer (Ber/Gen 33:3, *Zelf liep hij voor iedereen uit, en terwijl hij zijn broer naderde boog hij zevenmaal diep voorover*). Daarna naderen zijn vrouwen, kinderen en slaven die allen diep neerbuigen. Ja'akov bewijst in de ontmoetingsprocedure zijn diplomatieke en strategische talenten. Daar bovenuit rijst toch het proces van werkelijke verzoening met zijn broer, de voltooiing van teshoewa, als Ja'akov tegen zijn broer zegt: *want oog in oog staan met jou is niets anders dan oog in oog staan met God, en toch ontvang je mij welwillend* (Ber/Gen 33:10).

Esav – ook wel genoemd Edom – is in vele uitleggingen de verpersoonlijking van slechtheid geworden.***) Vele vijanden van Israël zijn betiteld met 'Edom', maar laten we dit niet vergeten: Ja'akov en Esav waren heel uiteenlopende mensentypen met slechte en goede kwaliteiten. Ze hebben elkaar dwars gezeten, bestreden, gehaat, maar ze hebben zich verzoend en daarna elkaar getolereerd in de streken van het toenmalig Palestina. Samen begroeven ze hun vader en ze rouwden samen aan zijn graf***). Zo zijn ze niet alleen symbool van strijd geworden, maar ook symbool van de mogelijkheid van verzoening en verdraagzaamheid. Laten we op dit laatste element het accent leggen wanneer we dit verhaal in het licht houden. Laten we de verzoenende strekking laten spreken en niet in andersdenkenden en andersgelovigen een gedemoniseerde Edom menen te ontmoeten. Hielden Ja'akov en Esav na hun verzoening van elkaar of bleven ze elkaar haten? Ik weet het niet, maar ze respecteerden elkaar en gunden elkaar de nodige levensruimte. In deze tijden van interculturele en interreligieuze spanningen zou dat al heel wat zijn.

Ja'akovs leven verloopt daarna bepaald niet rustig. Rachel, de liefde van zijn leven, overlijdt jong in het kraambed. Hij heeft heel wat te stellen met zijn zonen, die zich overgeven aan afgodische neigingen en een afschuwelijke moordpartij begaan op de mannen van Shechem. Daarover schrijf ik later een keer.

noten

*) Mijn begrip van Ja'akovs levensfeiten bleek aardig parallel te lopen met commentaren van Rabbi Jonathan Sacks. De opvatting dat de geschenken en buigingen van Ja'akov bij de ontmoeting met Esav te maken hebben met de aan Esav ontstolen zegen ontleen ik aan zijn commentaar op Toldot.

**) Bijvoorbeeld: als in de tekst staat, dat Esav zijn broer tegemoet rende, hem om de hals viel en kuste, wat toch gezien kan worden als het begin van een echte verzoening, speuren sommige midrashim toch naar blijken van Esavs slechtheid. Zo is het opvallend dat in de Tora 'hij kuste hem' – *wajishakehoe* – voorzien is van extra puntjes op de letters en Rabbi Yanai zegt dan, dat het is om te ons te vertellen, dat hij niet van plan was om Ja'akov te kussen maar om hem te bijten, maar Ja'akovs keel werd van marmer en brak de tanden van de slechtaard (Midrash Rabba, op Chabad.org).

***) Ber/Gen 35: 29. Jitschak was "*zakèn we-sew'a jamim*", "oud en der dagen zat", zegt de oude Statenvertaling. "Oud en voldaan met het leven", zegt de vertaling van Dasberg. Merk op het verschil met hoe Ja'akov op zijn oude dag over zijn leven spreekt: weinig en ellendig waren mijn levensjaren (Ber.47:9, *me'at oera'im hajoe jemé shené*).

RC dec 2014
